

ಶ್ರೀಃ  
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ  
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ  
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡೇ

॥ ಚತ್ವಾರಿಂಶಃ ಸರ್ಗಃ ॥

*This document has been prepared by*

*Sunder Kidāmbi*

*with the blessings of*

ಶ್ರೀ ರಂಗರಾಮಾನುಜ ಮಹಾದೇಶಿಕನ್

*His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam*

ಶ್ರೀಃ  
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ  
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ  
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

## ॥ ಚತ್ವಾರಿಂಶಃ ಸರ್ಗಃ ॥

ದಶರಥಂ ಪರಿಕ್ರಮ್ಯ ಸಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯ ಶ್ರೀರಾಮಸ್ಯ ಕೌಸಲ್ಯಾಪ್ರಭೃತಿಮಾತ್ಮೈ  
ಪ್ರತಿ ಪ್ರಣಾಮಃ, ಸುಮಿತ್ರಾಯಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಪ್ರತ್ಯುಪದೇಶಃ, ರಥ ಉಪವಿಶ್ಯ  
ರಾಮಾದೀನಾಂ ವನಂ ಪ್ರತಿ ಪ್ರಸ್ಥಾನಂ ಪೌರೈ ರಾಜ್ಞೀಭಿಶ್ಚ ಸಹ ದಶರಥಸ್ಯ  
ಸಶೋಕಾವಸ್ಥಾ

ಅಥ ರಾಮಶ್ಚ ಸೀತಾ ಚ ಲಕ್ಷ್ಮಣಶ್ಚ ಕೃತಾಂಜಲಿಃ |  
ಉಪಸಂಗೃಹ್ಯ ರಾಜಾನಂ ಚಕ್ರುರ್ದೀನಾಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ || 2.40.1 ||

ತಂ ಚಾಪಿ ಸಮನುಜ್ಞಾಪ್ಯ ಧರ್ಮಜ್ಞಃ ಸಹ ಸೀತಯಾ |  
ರಾಘವಃ ಶೋಕಸಮ್ಮೂಢೋ ಜನನೀಮಭ್ಯವಾದಯತ್ || 2.40.2 ||

ಅನ್ವಕ್ಷಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ ಭ್ರಾತುಃ ಕೌಸಲ್ಯಾಮಭ್ಯವಾದಯತ್ |  
ಅಪಿ ಮಾತುಃ ಸುಮಿತ್ರಾಯಾ ಜಗ್ರಾಹ ಚರಣೌ ಪುನಃ || 2.40.3 ||

ತಂ ವಂದಮಾನಂ ರುದತೀ ಮಾತಾ ಸೌಮಿತ್ರಿಮಬ್ರವೀತ್ |  
ಹಿತಕಾಮಾ ಮಹಾಬಾಹುಂ ಮೂರ್ಛ್ಞಾಪಾಘ್ರಾಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ || 2.40.4 ||

ಸೃಷ್ಟಸ್ತ್ವಂ ವನವಾಸಾಯ ಸ್ವನುರಕ್ತಃ ಸುಹೃಜ್ಜನೇ |  
ರಾಮೇ ಪ್ರಮಾದಂ ಮಾ ಕಾರ್ಷೀಃ ಪುತ್ರ ಭ್ರಾತರಿ ಗಚ್ಛತಿ || 2.40.5 ||

ವ್ಯಸನೀ ವಾ ಸಮೃದ್ಧೋ ವಾ ಗತಿರೇಷ ತವಾನಘ |  
ಏಷ ಲೋಕೇ ಸತಾಂ ಧರ್ಮೋ ಯಜ್ಞೇಷ್ಯವಶಗೋ ಭವೇತ್ || 2.40.6 ||

ಇದಂ ಹಿ ವೃತ್ತಮುಚಿತಂ ಕುಲಸ್ಯಾಸ್ಯ ಸನಾತನಂ |  
ದಾನಂ ದೀಕ್ಷಾ ಚ ಯಜ್ಞೇಷು ತನುತ್ಯಾಗೋ ಮೃಧೇಷು ಹಿ || 2.40.7 ||

ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ತ್ವೇವಮುಕ್ತ್ವಾಸೌ ಸಂಸಿದ್ಧಂ ಪ್ರಿಯರಾಘವಂ |  
ಸುಮಿತ್ರಾ ಗಚ್ಛ ಗಚ್ಛೇತಿ ಪುನಃ ಪುನರುವಾಚ ತಂ || 2.40.8 ||

ರಾಮಂ ದಶರಥಂ ವಿದ್ಧಿ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ |  
ಅಯೋಧ್ಯಾಮಟವೀಂ ವಿದ್ಧಿ ಗಚ್ಛ ತಾತ ಯಥಾಸುಖಂ || 2.40.9 ||

ತತಃ ಸುಮಂತ್ರಃ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಂ ಪ್ರಾಂಜಲಿರ್ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ |  
ವಿನೀತೋ ವಿನಯಜ್ಞಶ್ಚ ಮಾತಲಿರ್ವಾಸವಂ ಯಥಾ || 2.40.10 ||

ರಥಮಾರೋಹ ಭದ್ರಂ ತೇ ರಾಜಪುತ್ರ ಮಹಾಯಶಃ |  
ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಾಪಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಯತ್ರ ಮಾಂ ರಾಮ ವಕ್ಷ್ಯಸೇ || 2.40.11 ||

ಚತುರ್ದಶ ಹಿ ವರ್ಷಾಣಿ ವಸ್ತವ್ಯಾನಿ ವನೇ ತ್ವಯಾ |  
ತಾನ್ಯುಪಕ್ರಮಿತವ್ಯಾನಿ ಯಾನಿ ದೇವ್ಯಾ ಪ್ರಚೋದಿತಃ || 2.40.12 ||

ತಂ ರಥಂ ಸೂರ್ಯಸಂಕಾಶಂ ಸೀತಾ ಹೃಷ್ಟೇನ ಚೇತಸಾ |  
ಆರುರೋಹ ವರಾರೋಹಾ ಕೃತ್ವಾಲಂಕಾರಮಾತ್ಮನಃ || 2.40.13 ||

ವನವಾಸಂ ಹಿ ಸಂಖ್ಯಾಯ ವಾಸಾಂಸ್ಯಾಭರಣಾನಿ ಚ |  
ಭರ್ತಾರಮನುಗಚ್ಛಂತ್ಯೈ ಸೀತಾಯೈ ಶ್ವಶುರೋ ದದೌ || 2.40.14 ||

ತಥೈವಾಯುಧಜಾತಾನಿ ಭ್ರಾತೃಭ್ಯಾಂ ಕವಚಾನಿ ಚ |  
ರಥೋಪಸ್ಥೇ ಪ್ರವಿನ್ಯಸ್ಯ ಸಚರ್ಮ ಕಠಿನಂ ಚ ಯತ್ || 2.40.15 ||

ಅಥೋ ಜ್ವಲನಸಂಕಾಶಂ ಚಾಮೀಕರವಿಭೂಷಿತಂ |  
ತಮಾರುರುಹತುಸ್ತೂರ್ಣಂ ಭ್ರಾತರೌ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣೌ || 2.40.16 ||

ಸೀತಾತ್ಮತೀಯಾನಾರೂಢಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರಥಮಚೋದಯತ್ |  
ಸುಮಂತ್ರಃ ಸಮ್ಮತಾನಶ್ವಾನ್ ವಾಯುವೇಗಸಮಾಂಜವೇ || 2.40.17 ||

ಪ್ರಯಾತೇ ತು ಮಹಾರಣ್ಯಂ ಚಿರರಾತ್ರಾಯ ರಾಘವೇ |  
ಬಭೂವ ನಗರೇ ಮೂರ್ಛಾರ್ಛ ಬಲಮೂರ್ಛಾರ್ಛ ಜನಸ್ಯ ಚ || 2.40.18 ||

ತತ್ ಸಮಾಕುಲಸಂಭ್ರಾಂತಂ ಮತ್ತಸಂಕುಪಿತದ್ವಿಪಂ |  
ಹಯಸಿಂಜಿತನಿಘೋಷಂ ಪುರಮಾಸೀನ್ಮಹಾಸ್ವನಂ || 2.40.19 ||

ತತಃ ಸಬಾಲವೃದ್ಧಾ ಸಾ ಪುರೀ ಪರಮಪೀಡಿತಾ |  
ರಾಮಮೇವಾಭಿದುದ್ರಾವ ಧರ್ಮಾರ್ತಃ ಸಲಿಲಂ ಯಥಾ || 2.40.20 ||

ಪಾರ್ಶ್ವತಃ ಪೃಷ್ಠತಶ್ಚಾಪಿ ಲಂಬಮಾನಾಸ್ತದುನ್ಮುಖಾಃ |  
ಬಾಷ್ಟಪೂರ್ಣಮುಖಾಃ ಸರ್ವೇ ತಮೂಚುರ್ಭ್ಯಶನಿಃಸ್ವನಾಃ || 2.40.21 ||

ಸಂಯಚ್ಛ ವಾಜಿನಾಂ ರಶ್ಮೀನ್ ಸೂತ ಯಾಹಿ ಶನೈಃ ಶನೈಃ |  
ಮುಖಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮ ರಾಮಸ್ಯ ದುರ್ದರ್ಶಂ ನೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ || 2.40.22 ||

ಆಯಸಂ ಹೃದಯಂ ನೂನಂ ರಾಮಮಾತುರಸಂಶಯಂ |  
ಯದ್ ದೇವಗರ್ಭಪ್ರತಿಮೇ ವನಂ ಯಾತಿ ನ ಭಿದ್ಯತೇ || 2.40.23 ||

ಕೃತಕೃತ್ಯಾ ಹಿ ವೈದೇಹೀ ಛಾಯೇವಾನುಗತಾ ಪತಿಂ |  
ನ ಜಹಾತಿ ರತಾ ಧರ್ಮೇ ಮೇರುಮರ್ಕಪ್ರಭಾ ಯಥಾ || 2.40.24 ||

ಅಹೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಃ ಸತತಂ ಪ್ರಿಯವಾದಿನಂ |  
ಭ್ರಾತರಂ ದೇವಸಂಕಾಶಂ ಯಸ್ತ್ವಂ ಪರಿಚರಿಷ್ಯಸಿ || 2.40.25 ||

ಮಹತ್ಯೇಷಾ ಹಿ ತೇ ಬುದ್ಧಿರೇಷ ಚಾಭ್ಯುದಯೋ ಮಹಾನ್ |  
ಏಷ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಯ ಮಾರ್ಗಶ್ಚ ಯದೇನಮನುಗಚ್ಛಸಿ || 2.40.26 ||

ಏವಂ ವದಂತಸ್ತೇ ಸೋಢುಂ ನ ಶೇಕುರ್ಬಾಷ್ಟಮಾಗತಂ |  
ನರಾಸ್ತಮನುಗಚ್ಛಂತಿ ಪ್ರಿಯಮಿಕ್ಷ್ವಾಕುನಂದನಂ || 2.40.27 ||

ಅಥ ರಾಜಾ ವೃತಃ ಸ್ತ್ರೀಭಿದೀನಾಭಿದೀನಚೇತನಃ |  
ನಿರ್ಜಗಾಮ ಪ್ರಿಯಂ ಪುತ್ರಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮೀತಿ ಬ್ರುವನ್ ಗೃಹಾತ್ || 2.40.28 ||

ಶುಶ್ರುವೇ ಚಾಗ್ರತಃ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ರುದತೀನಾಂ ಮಹಾಸ್ವನಃ |  
ಯಥಾ ನಾದಃ ಕರೇಣೂನಾಂ ಬದ್ಧೇ ಮಹತಿ ಕುಂಜರೇ || 2.40.29 ||

ಪಿತಾ ಹಿ ರಾಜಾ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸನ್ನಸ್ತದಾ ಬಭೌ |  
ಪರಿಪೂರ್ಣಃ ಶಶೀ ಕಾಲೇ ಗ್ರಹೇಣೋಪಪ್ಲುತೋ ಯಥಾ || 2.40.30 ||

ಸ ಚ ಶ್ರೀಮಾನಚಿಂತ್ಯಾತ್ಮಾ ರಾಮೋ ದಶರಥಾತ್ಮಜಃ |  
ಸೂತಂ ಸಂಚೋದಯಾಮಾಸ ತ್ವರಿತಂ ವಾಹ್ಯತಾಮಿತಿ || 2.40.31 ||

ರಾಮೋ ಯಾಹೀತಿ ತಂ ಸೂತಂ ತಿಷ್ಠೇತಿ ಚ ಜನಸ್ತಥಾ |  
ಉಭಯಂ ನಾಶಕತ್ ಸೂತಃ ಕರ್ತುಮಧ್ವನಿ ಚೋದಿತಃ || 2.40.32 ||

ನಿರ್ಗಚ್ಛತಿ ಮಹಾಬಾಹೌ ರಾಮೇ ಪೌರಜನಾಶ್ರುಭಿಃ |  
ಪತಿತ್ಯೈರಭ್ಯವಹಿತಂ ಪ್ರಣನಾಶ ಮಹೀರಜಃ || 2.40.33 ||

ರುದಿತಾಶ್ರುಪರಿದ್ಯೂನಂ ಹಾಹಾಕೃತಮಚೇತನಂ |  
ಪ್ರಯಾಣೇ ರಾಘವಸ್ಯಾಸೀತ್ ಪುರಂ ಪರಮಪೀಡಿತಂ || 2.40.34 ||

ಸುಸ್ರಾವ ನಯನ್ಮೈಃ ಸ್ತ್ರೀಣಾಮಸ್ರಮಾಯಾಸಸಂಭವಂ |  
ಮೀನಸಂಕ್ಷೋಭಚಲಿತೈಃ ಸಲಿಲಂ ಪಂಕಜೈರಿವ || 2.40.35 ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ನೃಪತಿಃ ಶ್ರೀಮಾನೇಕಚಿತ್ತಗತಂ ಪುರಂ |  
ನಿಪಪಾತ್ಯೈವ ದುಃಖೇನ ಕೃತ್ತಮೂಲ ಇವ ದ್ರುಮಃ || 2.40.36 ||

ತತೋ ಹಲಹಲಾಶಬ್ದೋ ಜಜ್ಞೇ ರಾಮಸ್ಯ ಪೃಷ್ಠತಃ |  
ನರಾಣಾಂ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ರಾಜಾನಂ ಸೀದಂತಂ ಭೃಶದುಃಖಿತಂ || 2.40.37 ||

ಹಾ ರಾಮೇತಿ ಜನಾಃ ಕೇಚಿದ್ ರಾಮಮಾತೇತಿ ಚಾಪರೇ |  
ಅಂತಃಪುರಸಮೃದ್ಧಂ ಚ ಕ್ರೋಶಂತಂ ಪರ್ಯದೇವಯನ್ || 2.40.38 ||

ಅನ್ವೀಕ್ಷಮಾಣೋ ರಾಮಸ್ತು ವಿಷಣ್ಣಂ ಭ್ರಾಂತಚೇತಸಂ |  
ರಾಜಾನಂ ಮಾತರಂ ಚೈವ ದದರ್ಶಾನುಗತೌ ಪಥಿ || 2.40.39 ||

ಸ ಬದ್ಧ ಇವ ಪಾಶೇನ ಕಿಶೋರೋ ಮಾತರಂ ಯಥಾ |  
ಧರ್ಮಪಾಶೇನ ಸಂಯುಕ್ತಃ ಪ್ರಕಾಶಂ ನಾಭ್ಯುದೈಕ್ಷತ || 2.40.40 ||

ಪದಾತಿನೌ ಚ ಯಾನಾರ್ಹಾವದುಃಖಾರ್ಹೌ ಸುಖೋಚಿತೌ |  
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಂಚೋದಯಾಮಾಸ ಶೀಘ್ರಂ ಯಾಹೀತಿ ಸಾರಥಿಂ || 2.40.41 ||

ನಹಿ ತತ್ ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರೋ ದುಃಖಜಂ ದರ್ಶನಂ ಪಿತುಃ |  
ಮಾತುಶ್ಚ ಸಹಿತುಂ ಶಕ್ತಸ್ತೋತ್ತ್ರೈರ್ನುನ್ನ ಇವ ದ್ವಿಪಃ || 2.40.42 ||

ಪ್ರತ್ಯಗಾರಮಿವಾಯಾಂತೀ ಸವತ್ಸಾ ವತ್ಸಕಾರಣಾತ್ |  
ಬದ್ಧವತ್ಸಾ ಯಥಾ ಧೇನೂ ರಾಮಮಾತಾಭ್ಯಧಾವತ || 2.40.43 ||

ತಥಾ ರುದಂತೀಂ ಕೌಸಲ್ಯಾಂ ರಥಂ ತಮನುಧಾವತೀಂ |  
ಕ್ರೋಶಂತೀಂ ರಾಮ ರಾಮೇತಿ ಹಾ ಸೀತೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣೇತಿ ಚ || 2.40.44 ||

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಸೀತಾರ್ಥಂ ಸ್ರವಂತೀಂ ವಾರಿ ನೇತ್ರಜಂ |  
ಅಸಕೃತ್ ಪ್ರೇಕ್ಷತ ಸ ತಾಂ ನೃತ್ಯಂತೀಮಿವ ಮಾತರಂ || 2.40.45 ||

ತಿಷ್ಠೇತಿ ರಾಜಾ ಚುಕ್ರೋಶ ಯಾಹಿ ಯಾಹೀತಿ ರಾಘವಃ |  
ಸುಮಂತ್ರಸ್ಯ ಬಭೂವಾತ್ಮಾ ಚಕ್ರಯೋರಿವ ಚಾಂತರಾ || 2.40.46 ||

ನಾಶ್ರೃಷಮಿತಿ ರಾಜಾನಮುಪಾಲಬ್ಧೋಽಪಿ ವಕ್ಷ್ಯಸಿ |  
ಚಿರಂ ದುಃಖಸ್ಯ ಪಾಪಿಷ್ಠಮಿತಿ ರಾಮಸ್ತಮಬ್ರವೀತ್ || 2.40.47 ||

ಸ ರಾಮಸ್ಯ ವಚಃ ಕುರ್ವನ್ನನುಜ್ಞಾಪ್ಯ ಚ ತಂ ಜನಂ |  
ವ್ರಜತೋಽಪಿ ಹಯಾನ್ ಶೀಘ್ರಂ ಚೋದಯಾಮಾಸ ಸಾರಥಿಃ || 2.40.48 ||

ನೃವರ್ತತ ಜನೋ ರಾಜ್ಞೋ ರಾಮಂ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ |  
ಮನಸಾಪ್ಯಾಶುವೇಗೇನ ನ ನೃವರ್ತತ ಮಾನುಷಂ || 2.40.49 ||

ಯಮಿಚ್ಛೇತ್ ಪುನರಾಯಾತಂ ನೈನಂ ದೂರಮನುವ್ರಜೇತ್ |  
ಇತ್ಯಮಾತ್ಮಾ ಮಹಾರಾಜಮೂಚುರ್ದಶರಥಂ ವಚಃ || 2.40.50 ||

ತೇಷಾಂ ವಚಃ ಸರ್ವಗುಣೋಪಪನ್ನಃ  
 ಪ್ರಸ್ಥಿನ್ನಗಾತ್ರಃ ಪ್ರವಿಷಣ್ಣರೂಪಃ |  
 ನಿಶಮ್ಯ ರಾಜಾ ಕೃಪಣಃ ಸಭಾಯೋರ್  
 ವ್ಯವಸ್ಥಿತಸ್ತಂ ಸುತಮೀಕ್ಷಮಾಣಃ || 2.40.51 ||

|| ಇತ್ಯಾರ್ಷೇ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ  
 ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡೇ ಚತ್ವಾರಿಂಶಃ ಸರ್ಗಃ ||